

ĆWICZENIE 2

HISTORIA

KOLONIALIZM Z INNEJ PERSPEKTYWY

S-25
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pozwala uczniom i uczennicom spojrzeć na kwestię kolonializmu oczami przedstawicieli narodów i państw kolonizowanych. Cytaty z wypowiedzi intelektualistów i liderów opinii z krajów afrykańskich pokazują szereg politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych konsekwencji kolonializmu. Ćwiczenie uwidacznia wpływ ekspansji kolonialnej na kulturę podbijanych społeczności.

Przedmiot: historia

Realizowany zapis podstawy programowej:

32. Europa i świat w XIX w.

32.4 Uczeń ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.

Cele ćwiczenia

Uczeń/uczennica:

- ➔ zna wybrane skutki kolonializmu, dostrzegane przez przedstawicieli narodów kolonizowanych;
- ➔ wskazuje, które skutki kolonializmu w największym stopniu wpływają na współczesną sytuację krajów Południa.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że celem ćwiczenia jest poznanie opinii mieszkańców Afryki na temat skutków ekspansji kolonialnej Zachodu w ich krajach.
2. Podziel uczniów na pary lub 4-osobowe grupy. Rozdaj im materiał pomocniczy nr 1 z cytatami z wypowiedzi i publikacji znanych intelektualistów i działaczy społecznych z krajów globalnego Południa. Zadaniem grupy jest zapoznanie się z cytatami i określenie, jakiego skutku lub skutków kolonializmu dotyczy.
3. Poproś kolejne pary lub grupy o przedstawienie jednego cytatu i określenie, jakiego skutku kolonializmu dotyczy. Jeden cytat może się łączyć z więcej niż jednym skutkiem, więc dopytuj uczniów. Przedstaw im też krótko autora/autorkę cytatu.
4. Podawane przez uczniów i uczennice skutki zapisuj na tablicy w trzech kolumnach – osobno skutki społeczno-kulturowe, polityczne i ekonomiczne. Za każdym razem proś klasę o przyporządkowanie skutków do właściwej kolumny. Możesz rozszerzyć wypracowaną przez uczniów listę o skutki opisane w artykule M. Wojtalika „Skutki polityki kolonialnej z perspektywy kolonizowanych społeczności i państw”, opublikowanego na stronie www.ceo.org.pl/globalna.
5. W ramach podsumowania zapytaj uczniów i uczennice, które z wymienionych skutków mają, ich zdaniem, największy wpływ na obecną sytuację Afryki. Poproś o rozmowę na ten temat w parach, a następnie wskazanie przez każdą z par 1 lub 2 skutków ich zdaniem kluczowych.

CYTATY

DOTYCZĄCE SKUTKÓW KOLONIALIZMU

-1-

Przez pierwszą połowę dwudziestego wieku wiele administracji kolonialnych umyślnie utrzymywało wśród rdzennych Afrykanów niski poziom edukacji i blokowało ich dostęp do specjalistycznych zajęć, żeby zapobiec zdobyciu przez nich kompetencji większych niż niezbędne i zapewnić, że nowi zarządcy państwa nie będą w stanie rządzić samodzielnie. To pomagało utrzymywać zależność Afryki.

Szybkie wycofanie się kolonialnej administracji pozostawiło świeżo niepodległe państwa ze stosunkowo małą liczbą ludności miejscowej wykwalifikowanej do zarządzania odziedziczoną kolonialną biurokracją lub fachowców, którzy mogliby zapewniać usługi medyczne, prowadzić biznes, szkoły i inne instytucje.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

-2-

Misjonarze z pewnością zapewnili całym społecznościom możliwość nauki czytania i pisania – chociaż czytać można było jedynie Biblię. (...) Wielu tubylców dochodziło do wniosku, że Bóg umiłował ich mniej, że Bóg zdecydował objawić się nie bezpośrednio im, lecz tylko innym – Europejczykom – którzy obecnie oferowali im boskie wiadomości (...), wydawało się więc oczywiste, że europejski sposób życia, kultura i obyczaje były wyższe i lepsze, a miejscowe życie i kultura musiały się zmienić.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

-3-

Powiedziałbym, że kolonializm jest wspaniałą rzeczą. Rozpowszechnił cywilizację w Afryce. Przed nim oni nie znali pisma, koła w naszym rozumieniu, nie mieli szkół, szpitali ani nawet normalnego ubrania.

Ian Smith – urodzony w Afryce potomek brytyjskich kolonizatorów, pierwszy premier brytyjskiej Rodezji (obecnie Zimbabwe),

zwolennik „supremacji białych”

i jeden z czołowych ideologów rasistowskich

-4-

Europejskie mocarstwa tak samo szybko i przypadkowo kreśliły linie na mapie Afryki w 1885 roku, jak w latach 50. i 60 XX wieku. opuszczały stworzone w ten sposób

kolonie. Pozostawione w nich grupy miejscowej ludności miały tworzyć państwa narodowe, jednak wiele z tych grup odkryło, że są stłoczone razem jak bydło w granicach nowych państw i tożsamości. Dla przykładu we wschodniej Afryce Masajowie zostali umieszczeni w Kenii i Tanzanii; Teso w Kenii i Ugandzie, Somalijczycy w Kenii, Etiopii i Somalii; Luo w Kenii, Ugandzie i Tanzanii. Nowym państwom narodowym nadano nazwy, flagi i hymny narodowe i przekazano je wybranym grupom wykształconych na Zachodzie elit, z których większość odnosiła się ze zrozumieniem do kolonialnej administracji lub była przygotowana przez Zachód do przywództwa.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej nagrody Nobla.

S-26

KARTA PRACY

Spółeczności, których kultury i religie są raczej ustne niż spisane i zinstytucjonalizowane, są zawsze bardziej podatne na destabilizujące siły kolonializmu, niepokoju lub wojny. W całej Afryce na przestrzeni kilkunastu dekad kultury wielu społeczności zostały pozbawione wszelkiego znaczenia. Osoby zbierające całą wiedzę grupy zostały odrzucone jako czarownicy i szamani, i wszystko to, co wiedzieli o swoich społecznościach – ceremonie, symbole, historie, tańce, folklor – umarło razem z nimi.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

Język angielski stał się miarą inteligencji i możliwości artystycznych i naukowych, i wszystkich innych gałęzi edukacji. Angielski stał się główną determinantą tego, czy dziecko podąży w górę drabiny formalnej edukacji. (...)

Stąd jednym z najbardziej upokarzających doświadczeń było zostać złapanym na mówieniu w języku Kikuju w sąsiedztwie szkoły. Sprawca takiego czynu otrzymywał kary cielesne lub był zmuszony nosić obręcz z blachy dookoła szyi z napisami w stylu „jestem głupi” lub „jestem osłem”.

Ngũgĩ wa Thiong’o (ur. 1938) – kenijski pisarz i aktywista społeczny; za swoją działalność spędził kilka lat w więzieniu, obecnie przebywa na emigracji w USA

To, co przyniósł kolonializm, to stworzenie nowej elity dobrze wykształconych afrykańskich chrześcijan, którzy są oderwani od swojej własnej tradycji, sposobów życia oraz kultury.

Adu Boahen (1932–2006) – profesor Uniwersytetu w Ghanie, historyk, polityk

Kolonializm narzucił swoją kontrolę nad społeczną produkcją dóbr poprzez podbój militarny i późniejszą polityczną dyktaturę. Jednak najważniejszym obszarem jego podboju był umysłowy wszechświat kolonizowanych, kontrola poprzez kulturę nad tym, jak ludzie postrzegają siebie samych i swoje związki ze światem. Ekonomiczna lub polityczna kontrola nigdy nie może być efektywna bez kontroli nad umysłami. Kontrolować ludzką kulturę znaczy kontrolować narzędzia, za pomocą których człowiek określa się wobec innych.

Ngũgĩ wa Thiong’o (ur. 1938) – kenijski pisarz i aktywista społeczny, za swoją działalność spędził kilka lat w więzieniu, obecnie przebywa na emigracji w USA

S-27

KARTA PRACY

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2 (DLA NAUCZYCIELA) – ZEBRANE SKUTKI KOLONIALIZMU Z CYTATÓW

- niski poziom edukacji, brak wykształconych elit zdolnych do rządzenia państwem (cytat nr 1)
- rozpowszechnienie umiejętności czytania i pisanie w społecznościach Afryki (cytat nr 2)
- ograniczenie możliwości edukacji do lektury Biblii/poznawania religii chrześcijańskiej (cytat nr 2)
- przekonanie Afrykanów, że ich kultura i tradycja jest gorsza, ponieważ to nie im, a Europejczykom objawił się Bóg (cytat nr 2)
- stworzenie podstawowej infrastruktury (np. dróg) w krajach kolonizowanych (cytat nr 3)
- przekazanie osiągnięć technicznych cywilizacji Zachodu krajom kolonizowanym (cytat nr 3)
- przypadkowe wyznaczenie granic państw afrykańskich (cytat nr 4)
- w jednym państwie znalazły się różne grupy etniczne, które musiały dostosować się do formuły państwa narodowego (cytat nr 4)
- dominacja języka kolonizatora w edukacji i wśród wyższych warstw społeczeństwa (cytat nr 5)
- stygmatyzacja języków afrykańskich jako języków warstw niższych, będących oznaką braku wykształcenia (cytat nr 5)
- wykształcenie elity intelektualnej na sposób zachodni, w oderwaniu do jej własnej tradycji i kultury (cytat nr 6)
- zepchnięcie lokalnych kultur na margines (cytat nr 7)
- utrata wiedzy o wielkiej części lokalnej ustnej kultury i tradycji (cytat nr 7)
- dominacja kultury krajów zachodnich nad kulturą i sposobami myślenia krajów kolonizowanych (cytat nr 8).

S-28

KARTA PRACY

